

Poeci wyklęci: Charles Baudelaire, Arthur Rimbaud

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Arthur Rimbaud, *Samogłoski*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Adam Ważyk, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 161.
- Źródło: Charles Baudelaire, *Albatros*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Wisława Szymborska, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 13.
- Źródło: Charles Baudelaire, *Błogosławieństwo*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Czesław Jastrzębiec-Kozłowski, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 9.
- Źródło: Charles Baudelaire, *Litania do Szatana*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Stanisław Korab-Brzozowski, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 46.
- Źródło: Charles Baudelaire, *Do czytelnika*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Antoni Lange, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 6–7.
- Źródło: Charles Baudelaire, *Błogosławieństwo*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Czesław Jastrzębiec-Kozłowski, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 11.

- Źródło: Artur Rimbaud, *Statek pijany [1]*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Zenon Przesmycki, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 153.
- Źródło: Arthur Rimbaud, *Moja bohema*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Julian Tuwim, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 134.
- Źródło: *Evviva l'arte!*, [w:] Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Poezje*, Warszawa 1980, s. 177.
- Źródło: Stanisław Przybyszewski, *Requiem aeternam: trzecia księga Pentateuch'u*, [w:] *Wybór pism*, oprac. Roman Taborski, Wrocław 2006, s. 37–38.
- Źródło: Charles Baudelaire, *Błogosławieństwo*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Czesław Jastrzębiec-Kozłowski, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 9–12.

Poeci wyklęci: Charles Baudelaire, Arthur Rimbaud

Arthur Rimbaud i Charles Baudelaire, zdjęcia z II połowy XIX wieku.
Źródło: domena publiczna.

Poeta nie zawsze spotyka się ze zrozumieniem czytelników. Można wręcz powiedzieć, że niektórzy twórcy spotykają się z jawnym odrzuceniem. Bywa, że poeta odpycha czytelników swoim stylem życia, przekraczaniem norm społecznych, tworzeniem odważnej i szokującej sztuki. Takich twórców zwykło się nazywać poetami wyklętymi.

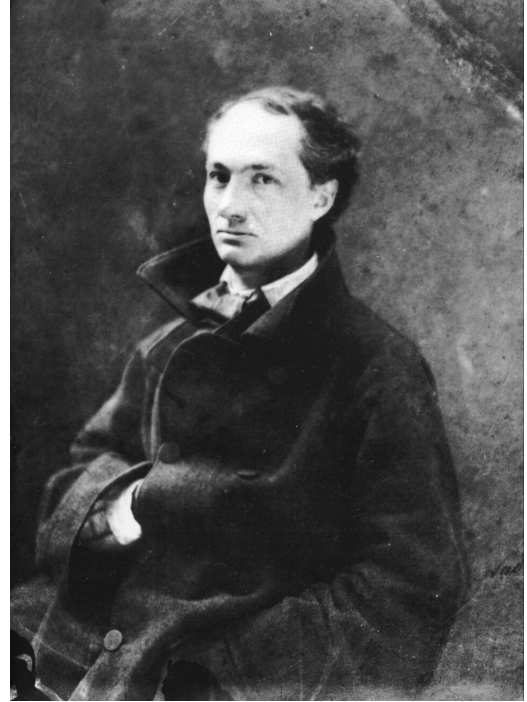
Twoje cele

- Zidentyfikujesz typowe cechy wyróżniające poetów wyklętych.
- Zinterpretujesz utwory poetów wyklętych pod kątem podejmowanej tematyki oraz wyrażonej w nich postawy względem świata.
- Opracujesz własną definicję poety wyklętego.
- Wyjaśnisz powody, dla których Charles Baudelaire i Arthur Rimbaud stali się poetami wyklętymi.

Przeczytaj

Odrzuceni

Charles Baudelaire (1821–1867) jest dzisiaj poetą otoczonym kultem. Uważany za rewelatora nowej estetyki, prekursora [symbolizmu](#), inspiratora dekadentyzmu. Osiągnął status jednego z najważniejszych artystów literatury światowej XIX wieku. Jednak za życia Baudelaire nie doczekał się popularności. Zachwyty młodych twórców: Paula Verlaine'a (1844–1896) i [Stéphane'a Mallarmégo \(1842–1898\)](#), które dotarły do niego w ostatnich latach przed śmiercią, niewiele zmieniły. Współcześni woleli raczej oskarżać go o obrazę moralności, niż wieńczyć poetyckim laurem. Zmarł w biedzie, schorowany i sparaliżowany.

Charles Baudelaire, fotografia autorstwa Félix'a Nadara.

Źródło: domena publiczna.

Baudelaire był w pełni świadomy, na co naraża się jako poeta niezależny, który nie próbuje przypodobać się publiczności. W *Albatrosie* pisał:

” Charles Baudelaire

Albatros

Poeta jest podobny księciu na obłoku,
Który brata się z burzą, a szydzi z łucznika;
Lecz pędzony na ziemię i szczuty co kroku,
Wiecznie się o swe skrzydła olbrzymie potyka.

Źródło: Charles Baudelaire, *Albatros*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Wisława Szymborska, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 13.

Uważał, że artyści są skazani na taki los od urodzenia. Świat jest niechętny jednostkom wrażliwym, wybijającym się ponad przeciętność. Większość ludzi uważa ich za skazę; zostają odrzuceni nawet przez własnych rodziców. Baudelaire wyraził tę myśl w wierszu zatytułowanym *Błogosławieństwo*:

” Charles Baudelaire

Błogosławieństwo

A kiedy za wyrokiem Potęgi złowrogiej
Poeta schodzi na świat, to znużenia leże –
Jego matka, bluźnierstwa pełna oraz trwogi,
Pięść zaciska do Boga, aż Go litość bierze:

„Ach, wolej bym zrodziła gadzin całe sploty,
Aniżelibym karmić miała to straszyciło!
Przeklęta noc z kłamliwie słodkimi pieściznami,
Gdym w łonie swą pokutę poczęła obrzydłą!

A jako mnie obrałeś pomiędzy kobiety,
Bym obrzydzeniem była dla swego małżonka,
I że nie mogę rzucić do ognia, niestety,
– Niby list nudny – tego szpetnego stworzonka,

Więc przeleję nienawiść Twą za moją winę
Na przekłete narzędzie Twoich gniewów lutech –
I tak doszczętnie zgmiotę tę nędzną krzewinę,
Że już nigdy nie wyda swych pączków zatrutych!”

Źródło: Charles Baudelaire, *Błogosławieństwo*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Czesław Jastrzębiec-Kozłowski, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 9.

Obrazoburcy

Tom wierszy Charles'a Baudelaire'a *Kwiaty zła* (1857) ukazał się w atmosferze skandalu. Poeta stanął przed sądem i odpowiadał na zarzuty obrazy moralności. Część utworów uznano za gorszące i nakazano je usunąć z wydawnictwa, a na samego autora nałożono karę grzywny. Usunięte wiersze przywrócono dopiero w pośmiertnym wydaniu *Kwiatów zła* z 1868 roku. W czasie publikacji tomu liryka Baudelaire'a mogła się wydawać zbyt odważna. Poeta nie tylko poruszał kontrowersyjną tematykę związaną z okultyzmem, erotyką i dewiacjami, lecz także proponował alternatywną wizję estetyki, w której brzydotę wartościuje się pozytywnie. Artysta celowo grał z przyzwyczajeniami czytelnika, prezentował nonkonformistyczną postawę, wyrażając w ten sposób sprzeciw wobec miałości mieszczańskiego życia. Stąd w jego poezji odwołania do prototypowego buntownika – szatana.

” Charles Baudelaire

Litania do Szatana

Który w oku skazańca zapalasz błysk dumy,
Że patrzy z szubienicy wzgardą w ludzkie tłumy,

O Szatanie, mej nędzy długiej się ulituj!

Źródło: Charles Baudelaire, *Litania do Szatana*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Stanisław Korab-Brzozowski, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 46.

Litania do Szatana, z której pochodzi cytowany fragment, to jeden z najbardziej obrazoburczych utworów Baudelaire'a. Podmiot liryczny zwraca się w nim z modlitwą do ojca buntu, odnajdując w nim zrozumienie dla własnej kontestacyjnej postawy. Wykorzystanie religijnej formy litanii i skierowanie jej do przeciwnika Boga było odczytywane jako profanacja. Nie można jednak w twórczości Baudelaire'a wiązać fascynacji postacią upadłego anioła z satanizmem. Poeta dostrzegał w szatanie przede wszystkim symbol niezależności i niezłomności, istotę, która płaci cenę wygnania w zamian za zachowanie własnej woli. W innym wierszu pisał o zgubnym wpływie nieczystej siły na człowieka.

” Charles Baudelaire

Do czytelnika

Głupota, grzechy, błędy, lubieżność i chciwość
Duch i ciało nam gryzą niby ząb zatruty,
A my karmim te nasze rozkoszne wyrzuty,
Tak jak żebracy karmią swych szat robaczywość.

Upór jest w naszych grzechach, strach jest w naszych żalach,
Za skruchę i pokutę płacim sobie drogo –
I wesoło znów krocym naszą błotną drogą,
Wierząc, że zmyjem winy – w łez mizernych falach.

A na poduszce grzechu szatan [Trismegista](#)
Nasz duch oczarowany kołysze powoli
I tak trawi bogaty kruszec naszej woli
Trucizną swą ten stary, mądry alchemista.

Źródło: Charles Baudelaire, *Do czytelnika*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Antoni Lange, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 6–7.

Twórczość Baudelaire'a była wolna od prostego podziału na dobro i zło. Za najważniejszą wartość uznawał on cierpienie, w którym najgłębiej wyraża się los człowieka, a walka z nim umożliwia rozwój i nadaje życiu godność. Dlatego pisał w *Błogosławieństwie*, tym razem zwracając się do Boga:

” Charles Baudelaire

Błogosławieństwo

„Błogosławionyś, Boże, co darzysz boleścią,
Za którą odpuszczone będą nasze grzechy
I która jest najczystsza, najwznioślejszą treścią,
Co gotuje silnego na łono uciechy! [...]”

Źródło: Charles Baudelaire, *Błogosławieństwo*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Czesław Jastrzębiec-Kozłowski, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 11.

Skandaliści

Rysunek przedstawiający Arthura Rimbauda autorstwa Paula Verlaine'a.

Źródło: domena publiczna.

Jednym z kontynuatorów drogi zapoczątkowanej przez Baudelaire'a był Arthur Rimbaud (1854–1891). Jego talent objawił się w bardzo młodym wieku, jednak sama działalność literacka była bardzo krótka; artysta porzucił pióro już w wieku 21 lat. Twórczość Rimbauda można porównać do wybuchu; w ciągu zaledwie kilku lat zdołał zrewolucjonizować poezję, by potem ucichnąć i już nigdy nie wrócić do pisania. W życiu prywatnym Arthur Rimbaud odrzucał wszelkie konwenanse społeczne. Jako nastolatek uciekł z domu i zaczął prowadzić życie, które wypełniały używki i poezja. Swoje wiersze wysłał do Paula Verlaine'a, który był nimi oczarowany. Zaprosił młodego twórcę do Paryża. Tam obaj uczestniczyli w życiu miejskiej bohemy artystycznej i bulwersowali innych twórców. Stali się parą, a [Verlaine](#) porzucił dla Rimbauda żonę. Artyści ruszyli razem w świat jako włóczędzy, ich relacja nie skończyła się jednak szczęśliwie. W wyniku sprzeczki Verlaine postrzelił towarzysza w rękę i został skazany na dwa lata więzienia.

Sztandarowym wierszem Arthura Rimbaud jest *Statek pijany*, w którym poeta przedstawił symbolicznie drogę człowieka wyzwolonego spod jarzma przymusów i obowiązków, doświadczającego wrażeń niedostępnych dla zwyczajnych śmiertelników.

” Artur Rimbaud

Statek pijany [1]

I odtąd kąpałem się w wielkiej pieśni Morza,
Przesyconej gwiazdami, śpiewnej jak muzyka,
Pożerałem toń modrą, gdzie pośród bezdroża
Zadumany topielec niekiedy przemyka,

Gdzie barwiąc nagle szafir – pijanymi wiry
Albo rytmem powolnym, pod słońc płomienie –
Mocniejsze nad alkohol, olbrzysmsze nad liry,
Fermentują miłości żółciowe czerwienie.

Źródło: Artur Rimbaud, *Statek pijany* [1], [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Zenon Przesmycki, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 153.

Warto wspomnieć, że to właśnie postać Arthura Rimbaud spopularyzowała określenie *poètes maudits* (franc.), czyli „poeci wyklęci”. Choć samo określenie pojawiało się w literaturze już wcześniej, dopiero książka Paula Verlaine'a *Poeci wyklęci* (1884), w której Rimbaud został przedstawiony jako doskonały przykład twórcy niedocenianego przez współczesnych, sprawiła, że zaczęto je stosować powszechnie. Poza autorem *Statku pijanego* do grona poetów wyklętych zwykło się zaliczać między innymi Charles'a Baudelaire'a, Paula Verlaine'a, [Edgara Allana Poe'go \(1809–1849\)](#) czy [William'a Blake'a \(1757–1827\)](#).

Wrażliwcy

Niezależność poetów wyklętych nie sprowadza się tylko do [kontestowania](#) oficjalnej moralności, niekonwencjonalnego trybu życia czy bulwersującej tematyki utworów. Ich odmienność miała swoje źródło w wyjątkowej wrażliwości – umiejętności patrzenia na świat w inny sposób niż zwykli ludzie. Często postrzegali materialną rzeczywistość jako odbicie sfery idei, w której wszystko jest ze sobą połączone: barwy, dźwięki, zapachy. Tak uważał Baudelaire, tak samo myślał

Rimbaud, uznając poszukiwanie powinowactw między zmysłami za powołanie artysty. Świadectwem jego wrażliwości na korespondencję słów i kolorów jest wiersz *Samogłoski*.

” Arthur Rimbaud

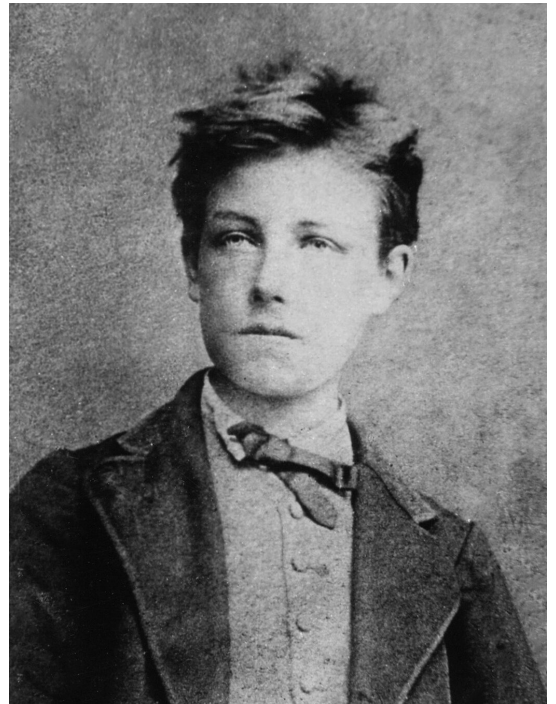
Samogłoski

A czerń, E biel, I czerwień, U zieleń,
O błękity,
Tajony wasz rodowód któregoś dnia
ustalę:

A, czarny i włochaty gorset lśniących
wspaniale

Much, co brzęczą w odorze, cień
w zatokę zaszyty [...].

Źródło: Arthur Rimbaud, *Samogłoski*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Adam Ważyk, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 161.

Arthur Rimbaud

Źródło: domena publiczna.

Paul Verlaine, karykatura Arthura Rimbauda (1872).

Utwór został prawdopodobnie zainspirowany *Oddźwiękami* Baudelaire'a, w których ojciec symbolizmu ukazał powiązanie między zapachami, barwami i dźwiękami. Obaj poeci odwoływali się do zjawiska [synestezji](#), polegającego na dostrzeganiu we wrażeniach jednego zmysłu właściwości należnych innemu. Ten rodzaj spoglądania na rzeczywistość przejęli później młodopolscy poeci, tacy jak Kazimierz Przerwa-Tetmajer (1865–1940) czy Jan Kasprówicz (1860–1926).

Charles Baudelaire i Arthur Rimbaud, mimo odrzucenia przez publiczność oraz

oskarżeń o niemoralność, zostali
z czasem uznani za klasyków literatury.

Swoim życiem utwierdzili stereotyp mówiący, że prawdziwy twórca łamie obyczaje i za to zostaje odtrącony przez ludzi. Buntownicza postawa artystów nie była jednak bezmyślnym negowaniem ładu społecznego ani ślepym podążaniem za przyjemnościami. Wynikała z potrzeby ucieczki przed nudą, przed pogrążającym w niemocy [spleenem](#), który w XIX wieku stawał się w Europie coraz powszechniejszy.

Słownik

Anaksymander z Miletu (ok. 610–546 p.n.e.)

joński filozof przyrody, przypuszczalnie uczeń Talesa z Miletu; mógł być autorem jednego z pierwszych w historii dzieł filozoficznych – *O naturze*

Blake, William (1757–1827)

angielski twórca literacki, a także malarz, drukarz i mistyk, uważany za jednego z prekursorów romantyzmu; w jego twórczości niezwykle istotne były wątki religijne podejmowane z perspektywy nieortodoksyjnej, pod wpływem osobistych doświadczeń; autor m.in. *Zaślubin nieba i piekła* (1790–1793)

Heraklit z Efezu (ok. 540–480 p.n.e.)

joński filozof przyrody, pisał dzieła z zakresu kosmologii, teologii i polityki; posługiwał się trudnym do zrozumienia stylem, który mogli właściwie odczytać jedynie wtajemniczeni

kontestacja

(z łac. *contestari* – protestować) publiczny sprzeciw, najczęściej wobec systemu politycznego lub norm i zasad społecznych

Mallarmé, Stéphane (1842–1898)

francuski poeta, krytyk literacki i tłumacz, jeden z najwybitniejszych przedstawicieli symbolizmu; wyznawał kult sztuki, tworzył utwory programowo

niejasne, owiane aurą tajemnicy; autor m.in. poematu *Popołudnie fauna* (1876)

nonkonformizm

(z łac. *non* – nie i *conformare* – nadawać kształt) postawa polegająca na życiu według własnych przekonań nabytych na drodze refleksji; krytyczna ocena panujących w społeczeństwie norm i zasad postępowania

Poe, Edgar Allan (1809–1849)

amerykański poeta, nowelista i krytyk literacki, jeden z najwybitniejszych przedstawicieli amerykańskiego romantyzmu; w jego twórczości zauważalne były elementy horroru oraz fantastyki, autor m.in. *Zagłady domu Usherów* (1839) i *Czarnego kota* (1843); wywarł ogromny wpływ na literaturę, w tym na poezję Charles'a Baudelaire'a

spleen, splin

(ang. *spleen* – śledziona) ponury nastrój, stan apatyczny, odczucie nudy i bezsensu egzystencji

symbolizm

(gr. *symbolon* – znak umowny) prąd artystyczny w literaturze, malarstwie i muzyce zapoczątkowany w drugiej połowie XIX wieku, dążył do wyrażenia środkami artystycznymi ogólnoludzkich problemów psychologicznych, treści metafizycznych. W literaturze stał w opozycji do myśli filozoficznej pozytywizmu. Symboliści podejmowali filozoficzne zagadnienia absolutu i nieskończoności, interesowali się stanami podświadomości, snu czy halucynacji, nawiązywali do motywów mitycznych. Podstawowym środkiem ekspresji symbolizmu stał się symbol i personifikacja. Odrębność języka symbolistów polegała na aluzyjności, wieloznaczności, muzycznym kształtowaniu wypowiedzi, podkreślaniu jej walorów brzmieniowych

synestezja

(z gr. *synaisthesis* – równoczesne postrzeganie) w literaturze: środek stylistyczny polegający na przypisaniu określonemu zmysłowi wrażeń doświadczanych za pomocą innego zmysłu

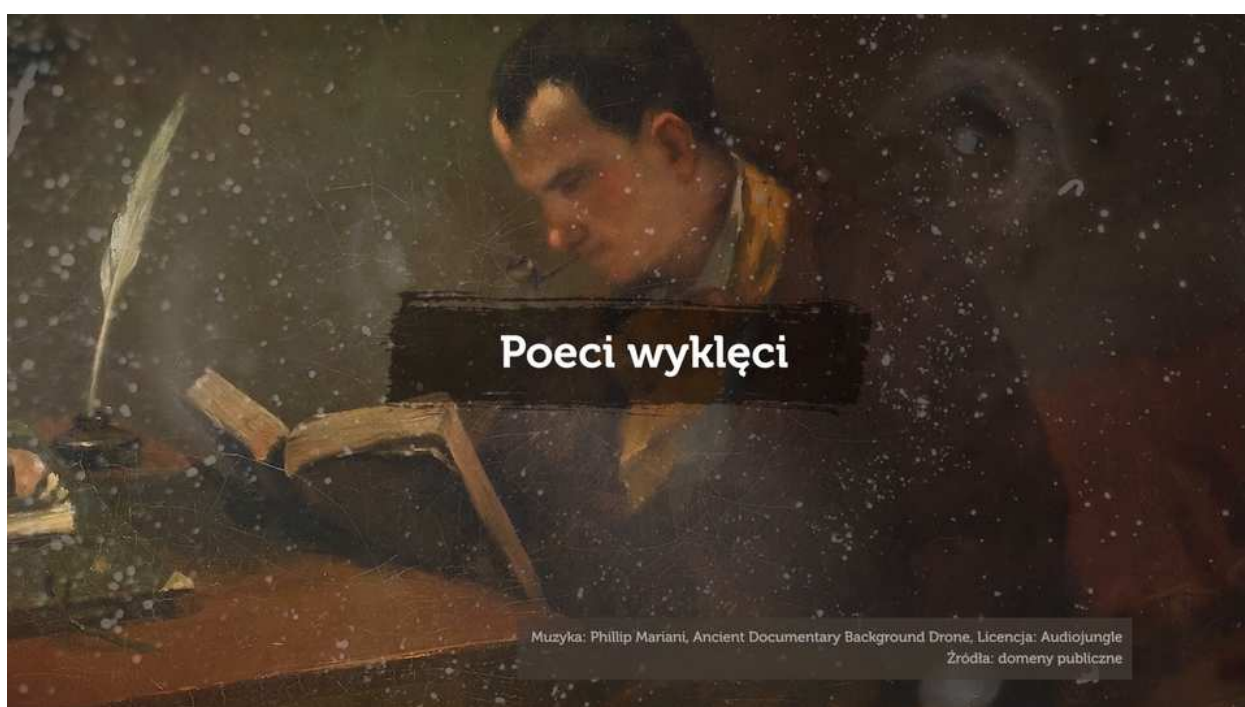
Trismegista

(z gr. *tris* – trzy i *megistos* – największy; po trzykroć wielki) imię egipskiego boga Thot nadane mu przez Greków, którzy utożsamiali go z Hermesem Trismegistą – twórcą ksiąg tajemnych z dziedziny alchemii, magii i astrologii; we wczesnym chrześcijaństwie imię to nadano szatanowi

Verlaine, Paul (1844–1896)

francuski poeta, którego twórczość powiązana jest z symbolizmem oraz impresjonizmem; zaliczany do grona poetów wyklętych, w swoich utworach zwracał dużą uwagę na dźwiękowe walory języka poetyckiego; do jego najsłynniejszych wierszy należą m.in. *Sztuka poetycka* i *Światło księżycy*

Trwa wczytywanie danych..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DOgz8UuvR>

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Poeci wyklęci.

Polecenie 1

Wysłuchaj wykładu i wymień powody, dla których Charles'a Baudelaire'a i Arthura Rimbauda nazwano poetami wyklętymi.

Polecenie 2

Dlaczego motyw buntu obecny w twórczości danego poety nie uprawnia jeszcze do nazwania go poetą wyklętym? Sformułuj odpowiedź pisemną.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Uporządkuj podane informacje.

Porzucił poezję w młodym wieku., Autor *<cite>Litania do Szatana</cite>., Wytoczono mu proces o obrazę moralności., Poeta wyklęty., Autor *<cite>Statku pijanego</cite>., Inspirował się zjawiskiem synestezji., Nie został należycie doceniony za życia.**

Charles Baudelaire	
Arthur Rimbaud	
Charles Baudelaire I Arthur Rimbaud	

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z wierszem Arthura Rimbauda *Moja bohema* i wypisz cechy podmiotu lirycznego, które można przypisać poetom wyklętym.

” Arthur Rimbaud

Moja bohema

Włóczyłem się – z rękoma w podartych kieszeniach,
W bluzie, co już nieziemską prawie była bluzą,
Szedłem pod niebiosami, wierny ci, o Muzo!
Oh! là là! co za miłość widziałem w marzeniach!

Szeroką dziurę miały me jedyne portki,
W drodze, pędrak-marzyciel, układałem wiersze,
Na Wielkiej Niedźwiedzicy miałem swą oberżę,
A od mych gwiazd na niebie płynął szelest słodki.

Słuchałem gwiazd w te dobre wieczory wrześniowe,
Siedząc na skraju drogi, i czułem, że głowę,
Jak mocne wino, rosa kroplista mi zrasza.
Lub gdy w krąg fantastycznych cieni rosły tłumy
– Jak gdybym lirę trącał, wyciągałem gumy,
Stopę mając przy sercu, z zdartego kamasza.

Źródło: Arthur Rimbaud, *Moja bohema*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Julian Tuwim, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 134.

Ćwiczenie 3

W wierszu Arthura Rimbauda zaznacz określenia użyte do opisanie tytułowych samogłosek; kolorem niebieskim – odwołujące się do zmysłu wzroku, kolorem zielonym – odwołujące się do zmysłu słuchu, kolorem czerwonym – odwołujące się do zmysłu węchu.

niebieski zielony czerwony

Arthur Rimbaud

Samogłoski

A czerń, E biel, I czerwień, U zieleń, O błękity,

Tajony wasz rodowód któregoś dnia ustalę:

A, czarny i włochaty gorset lśniących wspaniale

Much, co brzęczą w odorze, cień w zatokę zaszyty;

E, blask pary, namiotów, lance w lodowej skale,

Biali królowie, dreszcz pod baldaszkami ukryty,

I, purpura, krwi struga z ust, pięknych warg rozkwity,

Kiedy śmieją się w gniewie lub pokutniczym szale;

U, cykle, opalowa gra mórz, spokój pastwiska

Usiany zwierzętami, spokój, który odciska

W skórze uczonych czół bruzda alchemii głęboka;

O, trąba niebiańska, co dziwne świsty kołysze,

Obszary, gdzie Anioły i Światy prują ciszę:

- Omega, fioletowy promieniu Jego Oka!

Ćwiczenie 4

Stwórz własną definicję określenia „poeta wyklęty”.

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z wierszem Kazimierza Przerwy-Tetmajera i wypisz te cechy podmiotu lirycznego, które można przypisać poetom wyklętym, oraz te, których przypisanie byłoby dyskusyjne.

” *Evviva l’arte!*

Evviva l’arte! Człowiek zginąć musi –
cóż, kto pieniędzy nie ma, jest pariasem,
nędza porywa za gardło i dusi –
zginąć, to zginąć jak pies, a tymczasem,
choć życie nasze splunięcia niewarte:
evviva l’arte!

Evviva l’arte! Niechaj pasie brzuchy
nędzny filistrów naród! My, artyści,
my, którym często na chleb braknie suchy,
my, do jesiennych tak podobni liści,
i tak wykrzyknem: gdy wszystko nic warte,
evviva l’arte!

Evviva l’arte! Duma naszym bogiem,
sława nam słońcem, nam, królom bez ziemi,
możemy z głodu skonać gdzieś pod progiem,
ale jak orły z skrzydły złamanemi –
więc naprzód! Cóż jest prócz sławy co warte?
evviva l’arte!

Evviva l’arte! W piersiach naszych płoną
ognie przez Boga samego włożone:
więc patrzym na tłum z głową podniesioną,
laurów za złotą nie damy koronę,

i chociaż życie nasze nic niewarte:
evviva l'arte!

Źródło: *Evviva l'arte!*, [w:] Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Poezje*, Warszawa 1980, s. 177.

Cechy poety wyklętego	Cechy inne lub sprzeczne z typowym wizerunkiem poety wyklętego

Ćwiczenie 6

Wśród młodopolskich twórców za poetę wyklętego zwykło się uważać między innymi Stanisława Przybyszewskiego. Zapoznaj się z fragmentem jego poematu *Requiem aeternam: trzecia księga Pentateuch'u* i napisz rozprawkę na 200 słów, w której odpowiesz na pytanie: Dlaczego utwór Przybyszewskiego był dla współczesnych odbiorców kontrowersyjny?

” Stanisław Przybyszewski

Requiem aeternam: trzecia księga Pentateuch'u

Na początku była chuć. Nic prócz niej, a wszystko w niej. To nieskończoność Anaksymandra, co wszystko z siebie wyłoniła, święty ogień Heraklita, który pochłania niknące światy i nowe byty z nich wyprowadza, Duch Boży, co się unosił nad wodami, gdy jeszcze nic nie było prócz Mnie. Chuć to prasiły życia, rękojmia wiecznego rozwoju, wiecznego odchodzenia i wiecznego powrotu, jedyna istota bytu. To siła, co sprowadza mieszanie się i rozdzielanie, twórczyni, pokarm i niszczycielka. To siła, z którą Ja-Bóg, gdym świat ze siebie wyrzucił, atomy na siebie ciskałem, to zaciekłość, z jaką się z sobą sprzęgały, w pierwiastki się wiązały i w światy całe łączyły.

Źródło: Stanisław Przybyszewski, *Requiem aeternam: trzecia księga Pentateuch'u*, [w:] *Wybór pism*, oprac. Roman Taborski, Wrocław 2006, s. 37–38.

tekst do zadań 7 i 8

” Charles Baudelaire

Błogosławieństwo

A kiedy za wyrokiem Potęgi złowrogiej
Poeta schodzi na świat, to znużenia leże –
Jego matka, bluźnierstwa pełna oraz trwogi,
Pięść zaciska do Boga, aż Go litość bierze:

„Ach, wolej bym zrodziła gadzin całe sploty,
Aniżelibym karmić miała to straszycło!

Przekłęta noc z kłamliwie słodkimi pieszczoty,
Gdym w łonie swą pokutę poczęła obrzydłą!

A jako mnie obrałeś pomiędzy kobiety,
Bym obrzydzeniem była dla swego małżonka,
I że nie mogę rzucić do ognia, niestety,
– Niby list nudny – tego szpetnego stworzonka,

Więc przeleję nienawiść Twą za moją winę
Na przekłęte narzędzie Twoich gniewów lutyh –
I tak doszczętnie zgniotę tę nędzną krzewinę,
Że już nigdy nie wyda swych pączków zatrutych!”

Tak się pieni przekleństwem. W potęgi niezmiennej
Zamiarach wiecznych – myśli nie widząc przewodniej,
Sama przygotowywa w pieczarach Gehenny
Ognie, co będą karą macierzyńskiej zbrodni.

Ale w pieczy Anioła, co zza chmur mu sprzyja,
Samotne dziecię buja w słońca strefie czystej
I we wszystkim, co jada, we wszystkim co pije,
Odnajduje ambrozię i nektar złocisty.

Wesoło igra z wiatrem, nuci piosnkę chmurze,
Swą pielgrzymką krzyżową upaja się w śpiewie,
Aż Duch, co za nim idzie przez jego podróże,
Płacze widząc, że wesół jak ptaszek na drzewie.

Ci, których by chciał kochać, patrzą nań z obawą –
Lub też, rozzuchwaleni tą jego pokorą,
Starają mu się z duszy wyrwać skargę krwawą
Tudzież na złościwości swojej cel go biorą.

Do chleba i do wina, co mu przeznaczyli,
Dodają oni śliny wstrętnej i popiołu;
Obłudnie odtrącają, nad czym on się schyli,
I skarżą się, gdy muszą z nim stąpać pospołu.

Jego małżonka woła na placach publicznych:
„Gdyś dość piękna, by przezeń być tyle wielbioną,
Więc zwyczajem kamiennych półbogiń antycznych
Chcę, by mię, jak posągi owe, pozłocono.

Mirrą, nardem, kadzidłem upiję się, płocha;
Mięsem, winem, klękaniem na świątyni progu –
By wiedzieć, czy też zdołam w sercu, co mię kocha,
Przywłaszczyc z drwiną chwałbę przynależną Bogu.

Gdy będę miała dosyć bezbożnej gry onej,
Położę na nim rękę mocną, choć bez siły –
By me paznokcie, niby krwawych harpij szpony,
Aż hen, w głąb jego serca dumnego trafiły,

Ni to lękliwe ptaszę, co drząc się trzepota,
Wydrę, wydrę mu z piersi to serce czerwone –
I aby nim nasycić ulubieńca-kota,
Rzucę mu je z pogardą na ziemię, skrwawione!”

Do Nieba, gdzie wzrok jego widzi tron wspaniały,
Pogodny wieszcz wyciąga swe dłonie pobożne,
A czyste błyskawice jego duszy białej
Przeszkadzają mu widzieć ludzkie walki zdrożne:

„Błogosławionyś, Boże, co darzysz boleścią,
Za którą odpuszczone będą nasze grzechy
I która jest najczystsza, najwznioślejszą treścią,
Co gotuje silnego na łono uciechy!

Wiem, Panie – bez Poety Ty byś nigdy nie siadł
Między tymi, co ujrzą świętych Hufców gody;
Wiem, że będzie przypuszczon do radosnych biesiad,
Na Cnót, na Dominacyj, na Tronów obchody.

Wiem, że ból – klucz jedyny, by wejść w Twoje szranki
– Nie strawi go kał ziemi ani piekiel kwasy –

I że trzeba, chcąc upleść mistyczne me wianki,
Zestawić wszystkie światy oraz wszystkie czasy.

Ale dawnej Palmiry stracone przepychy,
Dziwne kruszce nieznane, morza skarb jaskrawy,
Twoją sadzony dłonią – jeszcze jest za lichy
Dla tego diademu kosztownej oprawy.

Będzie bowiem kowany w przenajczystszy złocie
Czerpanym w świętym domu pierwotnych promieni,
Któremu oczy ludzkie, mimo blasków krocie,
Są li tylko zwierciadłem smutnym, pełnym cieni”.

Źródło: Charles Baudelaire, *Błogosławieństwo*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Czesław Jastrzębiec-Kozłowski, wybór Mieczysław Jastrun, Wrocław 1965, s. 9–12.

Ćwiczenie 7

Zmień wydzwięk pierwszych czterech strof wiersza *Błogosławieństwo* Charles'a Baudelaire'a tak, aby zawarta w nich wypowiedź matki odnosiła się do poety z życzliwością i miłością. Możesz przeformułować fragment na prozę.

Ćwiczenie 8

Napisz rozprawkę na 300 słów, w której odpowiesz na pytanie: Dlaczego wiersz Charles'a Baudelaire'a nosi tytuł *Błogosławieństwo*?

Praca domowa

Wypisz przykłady współczesnych artystów, których można określić mianem „wyklętych”. Przygotuj się do dyskusji na ich temat.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Poeci wyklęci: Charles Baudelaire, Arthur Rimbaud

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

- 6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- 3) rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;
- 9) stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; wygłasza mowę z uwzględnieniem środków pozajęzykowych;
- 11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;
- 12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne. Uczeń:

- przygotowuje prezentację multimedialną na temat poetów wyklętych;
- wymienia powody, dla których Charles'a Baudelaire'a i Arthura Rimbauda nazwano poetami wyklętymi;
- redaguje rozprawkę na temat: Dlaczego wiersz Charles'a Baudelaire'a nosi tytuł *Błogosławieństwo?*

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;

- prezentacja multimedialna.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów, by poszukali w różnych źródłach informacji na temat poetów wyklętych. Poleca, by zwrócili szczególną uwagę na to, jak powstała nazwa i skąd się wywodzi, kogo nazywano mianem poety wyklętego i dlaczego. Zainteresowane osoby mogą przygotować prezentację, najlepiej ilustrowaną muzyką (jej dobór oczywiście należy do uczniów). Wszystkim uczniom nauczyciel poleca, by zapoznali się z blokiem tekstowym oraz filmem zamieszczonymi w e-materiale *Poeci wyklęci: Charles Baudelaire, Arthur Rimbaud*.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. Chętne osoby prezentują materiał przygotowany w domu i omawiają go. Wskazana osoba krótko podsumowuje informacje przedstawione przez innych uczniów.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel prosi chętne lub wybrane osoby o odczytanie wierszy znajdujących się w sekcji „Przeczytaj”. Pozostali uczestnicy zajęć mają za zadanie, słuchając, wynotować argumenty, które spowodowały, że autorzy tych utworów należeli do poetów wyklętych. W tym zadaniu może pomóc również film, który uczniowie mieli obejrzeć w domu. Później wybrane osoby odczytują swoje propozycje, a inni uczniowie mogą je uzupełnić.
2. Uczniowie dzielą się na dwie grupy, pierwsza wykonuje ćwiczenia 1, 2, 3 z sekcji „Sprawdź się”, a druga zadania 4, 6 i 7. Podczas zajęć może nie starczyć czasu na rozprawkę z zadania 6, dlatego uczniowie mogą tutaj odpowiedzieć tylko na pytanie: Dlaczego utwór Przybyszewskiego był dla współczesnych odbiorców kontrowersyjny? Po upływie wyznaczonego czasu nauczyciel prosi wybrane osoby o przedstawienie odpowiedzi i weryfikuje ich poprawność.

Faza podsumowująca:

1. Podsumowaniem lekcji może być odpowiedź na ćwiczenie 5 z sekcji Sprawdź się:
Przeczytaj wiersz Kazimierza Przerwy-Tetmajera i wypisz te cechy podmiotu lirycznego, które można przypisać poetom wyklętym, oraz te, których przypisanie byłoby dyskusyjne.

Praca domowa:

1. Wypisz przykłady współczesnych artystów, których można określić mianem „wyklętych”. Przygotuj się do dyskusji na ich temat.
2. Napisz rozprawkę na 300 słów, w której odpowiesz na pytanie: Dlaczego wiersz Charles'a Baudelaire'a nosi tytuł *Błogosławieństwo*.

Materiały pomocnicze:

- Tadeusz Żeleński (Boy), *Baudelaire, poeta krakowski*, [w:] Tadeusz Żeleński (Boy), *Mity i zgrzyty*, wybór J. Gondowicz, Warszawa 2016.
- Michon P., *Rimbaud syn*, W. Gilewski (tłum.), Warszawa: Czytelnik, 2004.

Wskazówki metodyczne

- Materiał z sekcji „Film edukacyjny” może zostać wykorzystany jako podsumowanie lekcji.